

KRYSTYNA PAPRZYCA*

ZNACZENIE JAKOŚCI PRZESTRZENI ŚRÓDMIEJSKICH W TWORZENIU MIEJSC STANOWIĄCYCH „SERCE MIASTA”

THE SIGNIFICANCE OF THE QUALITY OF CENTRAL SPACES IN THE FORMATION OF PLACES MAKING "THE HEART OF THE CITY"

Streszczenie

Miasta zawsze były fizycznymi przestrzeniami o niespotykanej, typowej dla danego miejsca estetyce, kulturze i klimacie, przestrzeniami, z którymi mieszkańcy się identyfikowali. „Serca miast” są to przestrzenie o wielu przeplatających się funkcjach, formach, służące zaspokojeniu różnorodnych potrzeb człowieka: mieszkania, kupowania, zwiedzania, inwestowania, w których dobra i produkty otrzymują wartość ekonomiczną i społeczną. Są miejscami przepływu informacji, nauki, kultury, są otwarte na kreatywność, które to czynniki są warunkami postępu i rozwoju cywilizacyjnego. Ale przede wszystkim są pierwszymi placami społecznych, wzajemnych oddziaływań ludzi, których różnego rodzaju potrzeby powinny zostać zaspokojone.

Słowa kluczowe: jakość przestrzeni, jakość środowiska, tożsamość miejsca

Abstract

Cities have always been physical spaces, spaces of unique aesthetics and culture typical of a given place, the climate of a place, with spaces the residents identify with. "The hearts of the cities" are spaces with many intermingling functions and forms which serve to satisfy man's various needs – dwelling, purchasing, sightseeing, investing – where goods and products receive an economic and social value. They are places where information, science and culture flow, open to creativity, while these factors rank among the existing conditions of the progress and development of civilization. Most of all, they are the first spots of social mutual relationships between people whose various needs ought to be satisfied.

Keywords: the quality of a space, the quality of an environment, the identity of a place

* Dr inż. arch. Krystyna Paprzyca, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

Myśląc o miastach, myślimy nie tylko o wizjach dotyczących przyszłych fizycznych przestrzeni, ale przede wszystkim o przyszłej ludzkości.

Przestrzeń zawsze tworzyła ramy naszego życia, przebywamy w niej, poruszamy się, czujemy zapachy kwiatów, słyszymy różne dźwięki. Jest określona przez rozmiar, światło, jak również formy w niej występujące, zawsze jednak miarą wszystkich rzeczy jest człowiek. Istnieją przykłady miast, w których architektura stworzona przez człowieka stanowi harmonijne uzupełnienie i kontynuację naturalnej rzeźbiarskiej działalności. Budowle, które stworzył człowiek, w naturalny sposób wtapiają się w krajobraz. W wielu przypadkach trudno jest określić, która część jest zabudowana, a która jest dziełem natury.

Ulica to mały świat, o określonej skali. Struktury urbanistyczne są rezultatem działalności człowieka, funkcjonują na zasadach interakcji ze środowiskiem, porozumienia z otoczeniem, a nie zaginięcia w nim. Na przestrzeni dziejów miasto dawało bezpieczeństwo, będąc schronieniem przed nieznanym, otaczającym go światem.

W dzisiejszych czasach zaobserwować można zjawisko zacierania się przestrzeni urbanistycznych, rozmywania granic, brak wyrazistości struktur (poza strukturami historycznymi). Badacze nazywają je suburbia, czyli przestrzenie ani miejskie, ani pozamiejskie. Powstałe obiekty są indywidualne same w sobie, nie związane z kontekstem przestrzennym, są obiektami przyciągającymi uwagę użytkownika czy przechodnia, ale nie rozwiązują kulturowego i społecznego aspektu oddziaływania środowiska na ludzi.

Znaczenie przestrzeni i jej wpływ na życie użytkowników jest bardzo ważne. Istnieje bogata literatura opisująca korzyści socjalne wynikające ze znaczenia jakości przestrzeni miejskiej. To nie tylko miejsce spotkań mieszkańców, dostępne dla wszystkich warstw społecznych, to także centra życia wspólnoty, tworzące trwałe sąsiedztwa, z silną lokalną społecznością. Niektóre przestrzenie o wartości historycznej są elementami edukacji obywatelskiej, dumy społeczeństwa, dając miastu poczucie tożsamości miejsca. Otwarte przestrzenie, takie jak parki, służą podstawowym potrzebom ludzkim, są miejscami wypoczynku, zabaw dziecięcych, spotkań, pogawędek między sąsiadami. Mają wpływ na środowisko indywidualne i społeczne, oddziałują na sferę emocjonalną, przyczyniając się do wyciszenia emocji, gwarantując liczne psychologiczne i fizjologiczne korzyści zdrowotne.

Uczestnictwo społeczne w danej przestrzeni jest elementem sposobów i stylów życia. Środowisko miejskie jest tłem dla wszelkiego rodzaju relacji sąsiedzkich, stosunków w miejscach pracy. Człowiek powinien utożsamiać się z tymi miejscami. Nie zapominajmy również, że ludność wielkomiejska stanowi określoną wspólnotę kulturową, z ukształtowanymi obyczajami, normami. Ten czynnik społeczno-kulturowy będzie miał istotne znaczenie w projektowaniu, poszukiwaniu jakości środowiska mieszkaniowego. W obecnych czasach rola społecznej wiedzy wzrasta jako interakcja pomiędzy przestrzenią a społeczeństwem, dlatego miasta, przestrzenie miejskie mają także wymiar społeczny. Pisząc o stosunkach sąsiedzkich, mamy na myśli relacje powstające i trwające w określonych miejscach, w określonej urbanistyczno-architektonicznej zabudowie mieszkaniowej.

W projektowaniu więcej miejsca powinno się poświęcać projektowaniu przestrzeni urbanistycznej, z nieocenionym znaczeniem aspektu społecznego, przemian w życiu miejskim, mających wpływ na zmiany dokonujące się w ludziach. Między człowiekiem a miejscem jego życia, środowiskiem zamieszkania, rodzi się szczególnie związek emocjonalny, który daje człowiekowi poczucie swojskości, świadomości bycia u siebie. Ten związek również ma istotne znaczenie, przyczyniając się do zapewnienia miejsca, o które zadba gospodarz. To poczucie bycia u siebie przyczynia się do emocjonalnych związków ludzi z miejscem zamieszkania oraz pomiędzy ludźmi w danej przestrzeni. Konsekwencją tego jest wzrost zainteresowania oraz przywiązania do danej przestrzeni, miejsca zamieszkania, parku, placu. To również chęć decydowania o losach danej przestrzeni, dzielnicy, miejsca, chęć utożsamiania się z nim, dbanie o jego stan, jakość przestrzeni i o sąsiedztwo.

Te aspekty ochrony dóbr kultury, tradycji, tożsamości miejsca, identyfikacji z miejscem zamieszkania, przebywania – odgrywają bardzo istotną rolę w czasach globalizacji.

Wizerunek lokalnej społeczności, jakości przestrzeni śródmiejskich i miejskich – „serc miasta” – ma ogromne znaczenie, gdyż zachęca ludzi do zamieszkania, inwestorów do inwestowania oraz turystów do odwiedzania. Kształtuje bowiem wizerunek miasta, czasami kraju w świecie. Ludzi przyciągają pożądana lokalizacja, udogodnienia edukacyjne, zdrowotne, bezpieczne i zdrowe środowisko naturalne, dobrej jakości zabudowa mieszkaniowa, konkurencyjna, pobudzająca lokalna atmosfera. Jako reakcja na gigantyzm i nieosobowość przestrzeni o dużej skali architektury i urbanistyki następuje nawrót do małych, miłych przestrzeni o ludzkiej skali. Jest to również reakcja na wzrost jakości środowiska dla komercyjnych jakości. Powrotu do dużych komercyjnych centrów, w których często estetyka odgrywa wiodącą rolę, zapominając o społecznym wymiarze. Chodzi o takie kształtowanie przestrzeni śródmiejskich i miejskich, by, mimo iż zostały wykonane przez wybitnych architektów, nie stały się one pustyniami, zdewastowanymi przestrzeniami z patologiczną społecznością, by stały się „sercem miasta”.

Thinking about cities, we produce visions concerning future physical spaces but also – and first of all – future humankind.

Space has always formed the frames of our lives: we stay and move in it, smell flowers, hear various sounds. It is defined by its size and light as well as the forms inside it; however, man is always the measure of all things. There are some examples of cities where man-made architecture makes the harmonious supplementation and continuation of the sculptural activity of nature. Man-made buildings adjust to the landscape in a natural manner. In many cases, it is difficult to define which part is constructed and which one is the work of nature.

A street is a small world of a defined scale; urban structures result from man's activity which interact with the environment and communicate with the surroundings instead of getting lost there. For ages, a city has been giving safety and shelter from the unknown surrounding world.

These days, we may observe weakening urban spaces and borderlines, lack of clear structures except for some historical ones researchers call suburbia – neither urban nor rural. Rising objects themselves are individual, not related to the spatial context, with the context of a place; they are capable of drawing a user's or a passer-by's attention but do not solve the cultural and social aspect of the environment's influence on people.

The significance of space and its impact on the users' lives is great. There is rich literature which describes social advantages resulting from the significance of the quality of an urban space. It is not just a place for the residents' meetings, accessible for every social layer – it is also the centre of a community's life, forming strong neighbourly and local ties. Some spaces of historical value are elements of citizenly education, the pride of the society, giving a city the feeling of the identity of a place. Open spaces, such as parks, serve basic human needs; they are places of recreation, children's games, bicycle paths, meetings and chats between neighbours, influencing the individual and social environment, easing the emotional sphere, guaranteeing numerous positive psychological and physiological benefits.

Social participation in a given space is an element of lifestyles. An urban environment is the background for any neighbourly and professional relationships as well as any associations or institutions of public life. A man should identify with these places. Let us not forget that metropolitan populations form a specific cultural community with its customs, morals and norms. This social and cultural factor will strongly influence designing and searching for the quality of a housing environment. Nowadays, the role of social knowledge is increasing as an interaction between a space and a society, therefore cities and urban spaces are the visual contents of urban spaces and social dimensions as well. Writing about the

phenomena of neighbourly relationships, I mean those which come into being and last in specific places – in residential complexes defined in an urban and architectural manner.

Designers should be pay more attention to urban space, with the invaluable significance of the social aspect, transformations in urban life influencing a change in the composition of a population. Social participation in a given space is an element of lifestyles.

There is an emotional relationship between a man and his place of residence and his housing environment, which gives him the feeling of familiarity, the consciousness of being at home. This relationship also contributes to the assurance of a place which will be supervised by the host. The feeling of being at home contributes to people's emotional relationships with their places of residence and their neighbours in a given space. Its consequence is increasing interest and attachment to a given space, place of residence, park, square as well as the will to decide about the fate of a given space, district, place – the will to identify with it, to care for its condition, the quality of a space and its vicinity.

These aspects of protecting the possessions of culture and tradition, the identity of place, identifying with a place of residence and staying there play a very important role in the era of globalization.

The image of a local community, the quality of central and urban spaces – "the hearts of the cities" – is crucial because it attracts dwellers, investors and tourists. It shapes the image of a city, or even a country, in the global world. People are attracted by a desirable location, some benefits in the field of education, health and safety, a sound natural environment, high-quality buildings, a competitive and stimulating local atmosphere. The gigantism and impersonality of large-scaled architectural and urban spaces results in a return to small and cosy spaces of a human scale. It is also a reaction to an increase in the commercial qualities of large centres where aesthetics often plays a leading role while their social dimension is forgotten. Central and urban spaces should be shaped in a well thought-out manner so as not to become deserts – devastated spaces with a pathological community – even though they are designed by some outstanding architects.

Bibliografia – Bibliography

- [1] Adamczewska - Wejchert H., *Kształtowanie zespołów mieszkaniowych*, Arkady, Warszawa 1985.
- [2] Bać Z., *Humanizacja zespołów mieszkaniowych – blokowisk*, Politechnika Wroclawska, Wrocław 1994.
- [3] Jałowiecki B., Szczepański W.S., *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Wyd. Nauk. Scholar, Warszawa 2002.